

KUKÁTKO 5

XXVIII. národní přehlídka amatérského divadla pro děti
Rakovník 2009

Texty nejsou založené na divadelním jednání

O dramaturgii v divadle pro děti a mládež nám povídal **Luděk Horký**, absolvent divadelní vědy na filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, bývalý dramaturg divadla ABC, současný dramaturg tvorby pro děti a mládež v České televizi, lektor dramatické výchovy dětského dramatického souboru TY-JÁ-TR a lektor dramaturgického semináře na 28. ročníku Popelky Rakovník.

Jaká je náplň dramaturgického semináře?

Seminář vznikl proto, že se na Popelce pravidelně pořádá soutěž Tři oříšky pro Popelku, což je soutěž původních dramatických textů divadla pro děti a mládež. Soutěž má za úkol rozšiřovat zásobník kvalitních literárních předloh k divadlu pro děti. V porotě této soutěže jsem v minulých ročnících působil a hodně jsme mluvili o tom, že kromě nedostatku kvalitních dramatických textů je dalším problémem dramaturgie. Ve chvíli, kdy je nedostatek textů, je větší tlak na inscenátory, na jejich dramaturgickou práci. Tak jsme se rozhodli při Popelce uspořádat seminář. Obsahem kurzu je dramaturgie a dramatizace v divadle pro děti a mládež. Vzhledem k tomu, že jsme kurz takto specializovali, předpokládali jsme, že frekventanti již budou mít nějaké dramaturgické zkušenosti a tudíž nebude nutné představovat základní „dramaturgickou kuchařku“ a budeme se moci zabývat přímo specifiky dramaturgií pro děti a mládež. Rozhodli jsme se pracovat prakticky od samého začátku, takže jsme si vybrali čtyři příkladné texty, tím nemyslím texty výhradně kvalitní, naopak, a společně jsme je četli a analyzovali. Během analýzy jsme si museli nutně připomenout

základní dramaturgické postupy jako hledání základních dějových fakt, pojmenovávání žánru, tématu, charakteristik postav... Během toho jsme diskutovali, jaká mají jednotlivé texty dramatická úskalí, učili jsme se jak číst hru a jak poznat její kvality nejsnáze a nejrychle-

způsobem než předchozí ročníky. Nejlépe z toho vycházejí soubory, které přijdou s vlastní dramatizací nebo výraznou autorskou úpravou či vlastním autorským textem. Úroveň byla velice kolísavá. Nelze ji ovšem posuzovat jen podle toho, co jsme tady viděli, ale

ji. Druhá fáze byla práce na dramatizaci, což už trochu zasahuje do kurzů tvůrčího psaní.

Dramaturgie bývá často zmiňovaným problémem představení Popelky.

Já s tím naprosto souhlasím. Myslím, že letošní Popelka to dokázala ještě tvrdším

bylo by potřeba posoudit i to moře textů, z jakého si soubory mohou vybírat. Úroveň českého zásobníku dramatických textů pro děti a mládež je vůbec poměrně špatná. Klasických dramát (ted' nemyslím dramatizace knižních předloh), ne textů připravovaných pro konkrétní divadelní insce-

naci, pro konkrétní herce tak, že by to na tom textu bylo znát, vzniklo v posledních patnácti letech strašně málo. Univerzální texty, které umožňují vlastní režijně – dramaturgický výklad, dramaturgicko – režijní koncepci a které skýtají více možností interpretace, jsou výjimkou. Proto existují soutěže jako Tři oříšky pro Popelku, proto vznikl dramaturgický seminář.

Existuje nějaký problém, který se vyskytuje v dramatických textech pro děti často?

Velká většina textů není ve skutečnosti založena na dramatickém jednání. Téma hry není sdělováno prostřednictvím jednání dramatických postav, o jednání se pouze mluví a to ještě pouze pokud máme štěstí, že se o něm alespoň mluví. Nežřídky kdy zjistíte, že kdyby se kterýkoli „čin“ škrtl, nic by se nestalo. Ze široka se dá uplatnit rčení „Škrtněte z toho jedno jednání, je jedno které.“ Dále hry nepracují s dramatickým hrdinou. V řadě her není sděleno, kdo je hrdinou, přes kterého sdělují příběh. Ten by se měl divák dozvídat skrz hrdinovo jednání. Hrdina hrám zoufale chybí. Chybí textové podklady pro klasické iluzivní divadlo se silným etickým a estetickým přesahem. Texty pro takové divadlo jsou nejzastaralejší, pokud vůbec jsou.

Petra Jirásková

Tři veteráni

Sbírka pohádek Jana Wericha Fimfárum má dnes už nepochybný status knihy klasické – zároveň však klasiky živé, která stále provokuje adaptátory a inscenátory. Dalším důkazem tohoto faktu je inscenace *Tři veteráni*, kterou na Popelce představil soubor Divadla Antonína Dvořáka Příbram v dramatině a režii Ondřeje Láznovského.

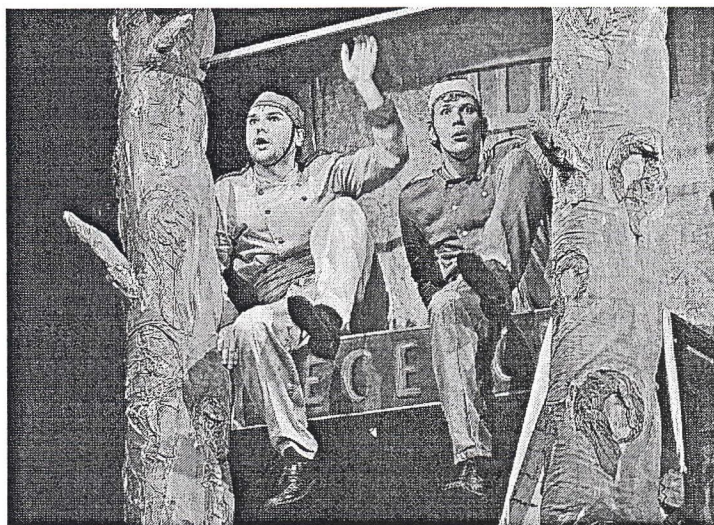
Žádná adaptace této Werichovy pohádky se zřejmě nemůže vyhnout srovnání s filmem scénaristy Zdeňka Svěráka a režiséra Oldřicha Lipského. Příbramská inscenace je však na filmu sympaticky nezávislá (i když po legendárních „hláškách“ typu „Přírodo, kam na ty nápady chodíš?“ či „Salcburk, tam jsem... taky nebyl“ se může leckomu zastesknout) a rozvíjí Werichův námět svébytným způsobem (snad jen vzezření Vojtěcha Závěského v roli Bimbáce

přesvědčí evokuje filmového Petra Čepka). Je v této inscenaci oproti filmu méně lyriky, patosu a melancholie (což zřejmě způsobuje i výrazně mladší obsazení veteránské trojice), zato mnohem víc až klaunské hravosti, která občas rozbíjí až do samostatných, na ději takřka nezávislých etud – dominuje v nich zejména tandem Pikolíků Zbigniewa Kaliny a Jiřího Vojty. Její silnou devízou je také výtvarná a jevištní vynalézavost, přitom jevištní „kouzla zde nejsou žádné čá-

ry“ (viz prostě, ale velice účinné řešení Bosanina nosu).

Příbramská inscenace je vtipnou, příjemnou, sympaticky lehkou rodinnou zábavou. Nemluvě o tom, že zručně sepsaný text Láznovského dramatiny by mohl být pro leckterý dovedný soubor vhodnou předlohou. Co více si v sobotním dopoledni přát?

Jan Šotkovský

O ševci Ondrovi a komtesce Julince

Pohádka Zdeňka Kozáka – představení Divadelního souboru J. K. Tyl Meziměstí – přineslo na letošní Popelku typ interpretačního divadla, divadla, které je opřeno o iluzi.

Je třeba hned na začátek říci, že soubor k té cestě za iluzivní pohádkou (na kterou mimo jiné vlastně celou pře-

hlídku čekáme) má nepochybné předpoklady. Je vybaven velmi slušnými herci (představitelé rolí Mámy, Šuspajtla, Babičky i Ondry a Julinky), jednoduchou a přitom účelně

fungující scénografií (připomeňme přestavby organicky zapojené do hry). Především dvě úvodní scény, realizované s jemným nadhledem, přesně v řádu iluzivního divadla, slibovaly příjemný zážitek. Jenže... souboru se do cesty postavil velký protivník, který jejich snažení nedovolil zaznamenat úspěch – totiž sám text pohádky. I přes to, že režisér v něm provedl určité dílčí úpravy, nepodařilo se mu zdolat jeho úskalí.

Bohužel totiž je v Kozákově pohádce mnoho zásadních problémů. Postavy jsou do ní přiváděny podle pohádkových klišé – máma s Honzou (tady Ondrou), vlády ne příliš schopný král, rádce, rozmariná princezna, popletení pekelníci, pohádková babička. Tak třeba ta poslední jmenovaná má úlohu pouze oznamovací – informuje procházejí-

cí postavy o věcech, které by se mohly dozvědět mnoha jinými způsoby – nic nedělá, nejedná. Motivy, které vedou komtesku Julinku do pekla či ševce Ondru ji vysvobodit jsou víc než pochybné. Jak vlastně dojde k „lásce“ mezi Ondrou

a Julinkou, kdy? Julinka ševce nechce, protože je to jen chudý chasník, on ji tedy chce v pekle nechat a ona tedy svolí z pekla odejít. A pak už je ruka v rukávě? V dokazování nahodilosti jednotlivých motivů v pohádce bychom mohli ješ-

tě dlouho pokračovat (královo pletení punčoch, svatební střevíčky pro komtesku, nebo třeba způsob, jak je přelstěn Šuspajtl – těmi koláči za pecí).

Jsem toho názoru, že není prostě možné z takového textu vytěžit dobrou inscenaci, nebo

– není prostě adekvátní vynakládat úsilí na přemožení tolika nástrah. Takže nakonec vyslovuji lítost nad tím, že především díky nesprávnému výběru textu jsme se letos pěkně iluzivní pohádky nedočkali.

Kateřina Fixová

Kouzelný kapsář plný překvapení

Posledním soutěžním představením XXVIII. rakovnické Popelky bylo představení pražského divadelního souboru Ty-já-tr/BYLO NEBYLO nesoucí název Pohádky do kapsy. Podtitulem této inscenace je „kapesní atlas pohádek pro nejmladší divadelní fanoušky“. Po shlédnutí inscenace si dovoluji podotknout, že by v podtitulu mělo být navíc slovíčko „nejen“ pro nejmladší divadelní fanoušky, protože si myslím, že nejen nejmladší diváci se bavili u pěti pohádek z babiččina kapsáře.

Srdce porotcovo zaplesalo nad tím, že na závěr přehlídky se objevilo představení, na kterém se dá dokázat v praxi to, o čem jsme na tomto festivalu po celou dobu mluvili na rozborových seminářích, jejichž hlavním tématem byl rozdíl mezi „iluzivním“ a „antiiluzivním“ divadlem a přesném rozhodnutí pro zvolení inscenačního klíče ve všech složkách struktury inscenace. Shlédl jsem představení, které je pevně rozhodnuté pro antiiluzivní cestu inscenování a přesně a důsledně jej dodržuje. Autor-ský text Ludka Horkého stojí na základě pěti „klasických“ pohádek (Jeníček a Mařenka, Červená Karkulka, Princezna na hrášku, O Budulínkovi a Jak šlo vejce do světa) a je evidentně napsán souboru „na míru“. Snad se nemýlím, když se domnívám, že text výrazně dotvářel během samotného zkoušecího procesu. Každý z pěti aktérů dostává rovnoměrný prostor k tomu, se prosadit a plně ho využívá. Je zde použito evidentního nepsychologického herectví (tedy herci nevytvářejí figury). Stále sledujeme skupinu pěti lidí, kteří nám „demon-

strují“ obsah pohádek, skrze jednoduchý výtvarný znak pojmenovávají postavy, které hrají, improvizují, komunikují s dětským publikem a sami se na jevišti baví. Tudíž zde probíhá ona „hravost“, kterou jsme již v předešlých dnech několikrát zmiňovali. Velmi výrazná je taktéž výtvarná složka inscenace, jež je dílem Jakuba Barana. Kromě výrazné figury pohád-

kové babičky (která slouží jako multifunkční objekt při hraní pohádek) je jeviště prázdné a všechno ostatní je dotvořeno kostýmními znaky a rekvizitami (výborný nápad sjednocení všech jevištních artefaktů jedním materiálem – tedy molitanem, který zároveň dovolu-je jistou groteskní nadsázku). Myslím si, že za zvláštní zmínku stojí jedinečné řešení vlka

v Červené Karkulce, kdy jako diváci vidíme postavy ve vlkově žaludku.

Jediné, co by případně mohlo být na této inscenaci sporné, je jeho stopáž a složení pohádek. Je pravdou, že po Červené Karkulce, která hned jako druhá pohádka v pořadí nasadí latku velmi vysoko, je pohádka O princezně na hrášku poněkud v znevýhodněné pozici – ze všech pěti pohádek má asi nejkomplicovanější děj a je nejvíce založená na dialogu. Ale tento názor je čistě subjektivní a záleží na vnímání toho či jiného diváka.

Martin Vokoun

Nočník starého extralektuála

Tak a už jsme všichni v háji, vlastně ani ne tak v háji, jako spíš na konci. Ale někomu by se mohlo zdát, že v háji, protože na konci. Někomu se možná letošní Popelka nelíbila a tak se může cítit jako v ráji, že už bude moci zase chodit do práce, že bude v klidu už večer v posteli, že ho nebudou bolet hlasivky od ranního zpívání a že se nebude každou chvíli otravovat s vysvětlováním, jak se mu které představení líbilo či nelíbilo. Myslím si, že spíš opak však bude pravdou.

Popelka měla všechno, co má každá správná přehlídka divadel mít. Atmosféru, polemiky, dobrá i špatná představení, hvězdy i propadáky. Měla dobrou jídla i spoustu pití, zasloužené hodnocení i spoustu noční muziky. Vznikaly nové známosti, potkávali se staří známí a vzpomínalo se na ty, kteří z nejrůznějších příčin zůstali doma či někde na cestách.

To všechno tu bylo, bylo a už není. Netřeba ovšem plakat nad rozlitym mlékem, byť jsme v hájičku zeleném a rozjíždíme se do svých nor! Vzpomínky zůstávají vypáleny do šedé kůry mozkové laserovým

ukazovátkem nesmazatelných zážitků. A kromě toho, v březnu se v Rakovníku konají Wintrovky, v srpnu se potkáme na Hronově a za rok se tu sejde-

me na Popelce s číslem XXIX. Když dá bůh, tak všichni a ještě někdo navíc. Kdyby bůh náhodou nedal a zasáhly temné síly zaměstnavatelů, závaly práce či laviny problémů, nebojte se – budeme na vás

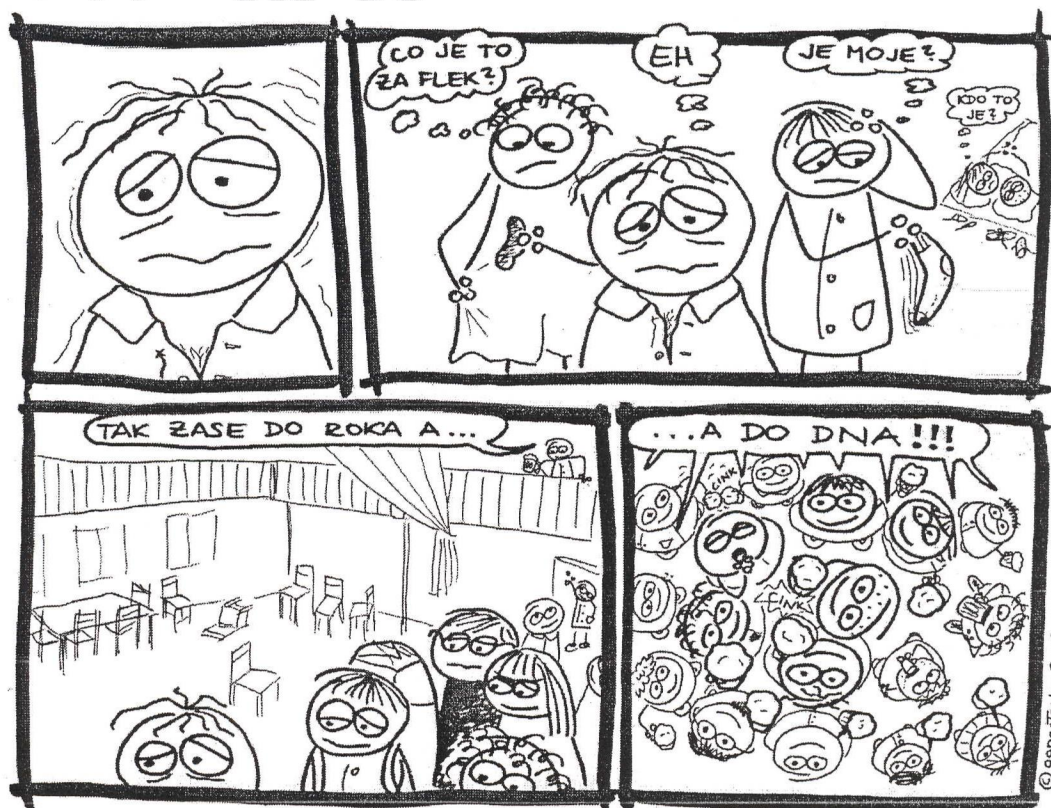
vzpomínat v dobrém a doufat, že nám závidíte. Rakovnickou pohodu, tyláckou atmosféru a právně vznikající nové zážitky. Popelka 2009 je mrtvá, ať žije Popelka 2010!

Jan Švácha

Na Popelce 2009 se konal historicky první dramaturgický seminář.

OPEN HEADS

**Dnes je neděle
8. listopadu
a svátek má Bohumír**

10:00–11:10
Host přehlídky
Divadlo LAMPION Kladno
**PUTOVÁNÍ SMŮLY
ZA ŠTĚSTÍM**
Tylovo divadlo

12:00
**SLAVNOSTNÍ ZAKONČENÍ
POPELKY 2009**